

Spis treści

Wstęp (L. Smółka)	7
1. 1918, listopad, Warszawa — Fragment wstępu i wnioski końcowe drugiego wydania pracy Mściwoja Łahody pt. „Zachodnia granica Polski”	17
2. 1918, grudzień 5, Poznań — Przemówienie Wojciecha Korfańskiego na zakończenie obrad Polskiego Sejmu Dzielnicowego	17
3. 1919, Warszawa — Fragment artykułu Stefanii Sempołowskiej „O Gdańsku” poświęcony jego znaczeniu dla Polski	18
4. 1919, Warszawa — Fragmenty broszury Edwarda Maliszewskiego pt. „Zachodnie dzielnice Polski”, poświęcone polskim rewindykacjom terytorialnym na zachodzie	19
5. 1919, Warszawa — Konkluzje referatów Alfonsa Parczewskiego opracowanych w myśl uchwały warszawskiego zebrania historyków polskich z grudnia 1918 r. i przedstawionych w Biurze Prac Kongresowych paryskiej konferencji pokojowej 1919 r.	20
6. 1919, styczeń, Kraków — Słowo wstępne do broszury Antoniego Choloniewskiego pt. „Gdańsk i Pomorze Gdańskie”	23
7. 1919, styczeń 14, Warszawa — Odpowiedź Józefa Piłsudskiego, Naczelnika Państwa, udzielona delegacji Polaków z Poznańskiego w sprawie przynależności państwowej Wielkopolski	23
8. 1919, styczeń 15, Poznań — Pismo Naczelnej Rady Ludowej do Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu z prośbą o wywarcie nacisku na Koalicję celem utworzenia linii demarkacyjnej w Poznańskim	24
9. 1919, luty 19, Warszawa — Pismo ministra spraw zagranicznych Ignacego Paderewskiego do przewodniczącego Komisji Międzyrządowej w sprawie poddania pod jej ochronę Polaków znajdujących się na zachód od linii demarkacyjnej	24
10. 1919, luty 28, Paryż — Nota Delegacji Polskiej na konferencji pokojowej podpisana przez Romana Dmowskiego i dotycząca zachodniej granicy Polski, a adresowana do Julesa Cambona	25
11. 1919, marzec 27, Warszawa — Uchwała Rady Ministrów RP w sprawie przejmowania władzy administracyjnej w byłym zaborze pruskim przez Naczelną Radę Ludową	28
12. 1919, kwiecień 5, Poznań — Depesza Zarządu Zjednoczenia Nadnoteckich Powiatowych Rad Ludowych do marsz. Ferdinanda Focha zawierająca żądanie przyłączenia Gdańska i Pomorza do Polski	28
13. 1919, kwiecień 6, Paryż — Wywiad premiera Ignacego Paderewskiego dla agencji Havasa w sprawie dostępu Polski do morza	29
14. 1919, kwiecień 8, Warszawa — Fragment listu Józefa Piłsudskiego, Naczelnika Państwa, do Leona Wasilewskiego w sprawie ewentualnej rekompensaty za Gdańsk	29
15. 1919, kwiecień 12, Kościerzyna — Uchwała Rady Ludowej Powiatowej w sprawie przynależności Kaszub do Polski	30
16. 1919, kwiecień 20, Gdańsk — Rezolucja zgromadzenia Polaków w Gdańsku w sprawie przyłączenia miasta i Kaszub do Polski	30
17. 1919, maj 2, Warszawa — Uchwała Sejmu RP w sprawie przyznania Polsce obszaru, przez który przechodzą koleje łączące Warszawę z Gdańskiem	31
18. 1919, maj 22, Warszawa — Fragment uchwały Sejmu RP w sprawie roszczeń terytorialnych wobec Niemiec	31
19. 1919, maj 28, Paryż — Oświadczenie Delegacji Poznańskiej dla obrony Kresów Zachodnich, dotyczące dezaprobaty pozostawienia w Niemczech niektórych ziem zamieszkałych przez ludność polską	32

20. 1919, czerwiec 3, Paryż — Nota Delegacji polskiej w sprawie „Uwag” Delegacji Niemieckiej dotyczących granicy polsko-niemieckiej 33
21. 1919, czerwiec 9, Paryż — Nota Ignacego Paderewskiego w imieniu Delegacji Polskiej do przewodniczącego konferencji pokojowej Georges Clemenceau w sprawie przyznania Górnego Śląska Polsce bez plebiscytu 39
22. 1919, czerwiec 15, Paryż — Fragmenty pamiętnika prof. Eugeniusza Romera, rzeczoznawcy Biura Prac Kongresowych paryskiej Konferencji Pokojowej, dotyczące decyzji o plebiscycie na Górnym Śląsku 40
23. 1919, czerwiec 17, Poznań — Pismo Podkomisariatu Naczelnej Rady Ludowej dla Śląska do Wydziału Politycznego Komisariatu NRL w Poznaniu z sugestiami sposobu postępowania polskich władz państwowych wobec Górnego Śląska 41
24. 1919, czerwiec 21, Warszawa — Fragmenty ściśle poufnego pisma polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych do Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, dotyczącego wysiłków rządu polskiego w sprawie powstrzymania wybuchu powstania na Górnym Śląsku 42
25. 1919, lipiec 27, Ugoszcz — Uchwała Rady Ludowej z Ugoszcza w sprawie przyłączenia do Polski 43
26. 1919, sierpień 17, Sosnowiec — Oświadczenie ks. Pawła Połpiecha i mec. Konstantego Wolnego, delegatów Rady dla Górnego Śląska, w sprawie pomocy państw Koalicji dla ludności polskiej Górnego Śląska, złożone na ręce gen. Józefa Hallera, dowódcy 2 Dywizji Strzelców Polskich 44
27. 1919, listopad 19, Szczecino — Zasady programowe Mazurskiego Związku Ludowego 44
28. 1920, Kraków — Fragment broszury Antoniego Chłonińskiego poświęcony roli polskich kresów zachodnich w kontekście geopolitycznego położenia Polski między Wschodem a Zachodem 45
29. 1920, Mikołów — Fragmenty książki Piotra Pampucha dotyczące opowiedzenia się ludności śląskiej za Polską 46
30. 1920, Warszawa — Fragmenty broszury Edwarda Maliszewskiego dotyczące znaczenia Gdańska i dolnej Wisły dla polityki gospodarczej Polski 47
31. 1920, Warszawa — Fragmenty broszury Ireny Kosmowskiej dotyczące jedności moralno-politycznej narodu polskiego we wszystkich trzech byłych zaborach 48
32. 1920, luty 10, Puck — Fragmenty relacji „Monitora Polskiego” (12 II 1920 r.) z uroczystości zaślubin Polski z morzem 50
33. 1920, kwiecień 1, Bytom — Fragment okólnika Biura Prezydyalnego Polskiego Komisariatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska pt. „Organizacja pracy plebiscytowej w kraju”, poświęcony żądaniom Komitetów Obrony Górnego Śląska 51
34. 1920, lipiec [Warszawa] — Fragmenty opracowania Adama Próchnika z okresu przedplebiscytowego na Górnym Śląsku, przeznaczonego do druku w ramach tzw. Biblioteczki Robotnika Śląskiego 51
35. [1920, lipiec 11 – 1922, lipiec 15] — Fragmenty książki prof. Stanisława Kutrzeby, poświęcone plebiscytowi na Warmii, Mazurach i Powiślu, rozstrzygnięciu sprawy Śląska Cieszyńskiego, konwencji gdańsko-polskiej i kwestii Górnego Śląska 53
36. 1920, lipiec 28, Paryż — Fragment deklaracji Ignacego Paderewskiego, delegata rządu polskiego, złożona w momencie podpisywania decyzji Konferencji Ambasadorów w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Orawy i Spisza 61
37. 1920, sierpień, Kraków — Fragmenty memoriału Antoniego Beaupré, komisarza rządu polskiego do spraw plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu, dotyczącego przyczyn i skutków niekorzystnego dla Polski

wyniku głosowania w dniu 11 VII 1920 r.	62
38. 1920, sierpień 26, Bytom — Odezwa Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego dla Górnego Śląska i organizacji polskich w sprawie zakończenia II powstania śląskiego	65
39. 1920, listopad [po 21], Warszawa — List biskupów polskich do papieża Benedykta XV z powodu zakazu uczestniczenia duchowieństwa w akcji plebiscytowej bez pozwolenia miejscowego proboszcza, wydanego przez kardynała Adolfa Bertrama z Wrocławia	66
40. 1921, Poznań — Fragmenty opracowania Stanisława Rybki (Myriusa) dotyczące integralności terytorialno-politycznej ziem polskich	67
41. 1921, Warszawa — Fragmenty książki Romana Umiastowskiego poświęcone frontowi zachodniemu Rzeczypospolitej	68
42. 1921 — Fragment opracowania Bronisława Koraszewskiego pt. „Polski Śląsk dla Polski”	70
43. 1921 — Śląska pieśń powstańcza pt. „Idą powstańcy znów na bój” [1921, styczeń 28, Warszawa] — Fragmenty przemówienia Andrzeja Wierzbickiego, posła Związku Ludowo-Narodowego, z okazji Dnia Górnośląskiego w Sejmie RP	71
44. 1921, marzec 18, Warszawa — Fragment przemówienia premiera Wincentego Witosa podczas galowego przedstawienia w Teatrze Wielkim dotyczący zawartego pokoju ryskiego w kontekście mającego nastąpić plebiscytu na Górnym Śląsku	75
45. 1921, maj 3 — Proklamacja Wojciecha Korfatego, Naczelnika Powstania	75
46. 1921, maj 28 — Odezwa Wojciecha Korfatego, Naczelnika Powstania, i Wydziału Wykonawczego do ludności polskiej Górnego Śląska, wydana z okazji zawieszenia broni podczas III powstania śląskiego	77
47. 1921, październik 1–1922, styczeń 20, Poznań — Fragmenty przeglądu zawartości prasy polskiej na temat potrzeby obrony kresów zachodnich	77
48. 1921, październik 1–1922, marzec 31, Poznań — Fragmenty przeglądu zawartości prasy polskiej na temat Warmii i Mazur oraz Powiśla	82
49. 1922, Kraków — Fragment broszury Jana Dąbrowskiego o mankamentach charakteru polskiej granicy zachodniej	84
50. 1922, Warszawa — Fragmenty artykułu Stefani Sempołowskiej pt. „Śląsk z Polską złączony”	85
51. 1922, Warszawa — Fragmenty broszury Edwarda Maliszewskiego poświęcone podzielonej ziemi śląskiej między Polskę, Niemcy a Czechosłowację, zwłaszcza jej walorom	87
52. 1922, Warszawa — Fragmenty pracy Stanisława Bukowieckiego odnoszące się do stosunków polsko-niemieckich, zwłaszcza roli Prus Wschodnich i Górnego Śląska	89
53. 1922, kwiecień 24, Poznań — Informacja o założeniu Towarzystwa Miłośników Historii Ziemi Zachodnich z siedzibą w Poznaniu	94
54. 1922, czerwiec, Poznań — Refleksje Teodora Tyca z okazji wkroczenia wojska polskiego na Górny Śląsk, zatytułowane „Uwagi o święcie śląskim”	95
55. 1922 [sierpień], Poznań — Artykuł publicysty „Strażnicy Zachodniej”, sygnowany „c-”, pt. „Los ludności polskiej na Śląsku Opolskim”, zawierający postulat aktywnej postawy władz polskich i społeczeństwa polskiego wobec męczeństwa tamtejszych Polaków	98
56. 1922 [sierpień], Poznań — Fragment notatki pt. „Święto Śląska i Grunwaldu 16 lipca”, autorstwa Z.D.M., dotyczącej uroczystości zjednoczenia Śląska z Polską oraz rocznicy Grunwaldu	101

58. 1922, *sierpień 28, Katowice* — Fragmenty przemówienia Józefa Piłsudskiego, Naczelnika Państwa, po zjednoczeniu Górnego Śląska z Polską 101
59. 1922, *sierpień 28, Poznań* — Relacja „Strażnicy Zachodniej” ze Zjazdu Rady Naczelnej Związku Obrony Kresów Zachodnich w Poznaniu w dniu 28 VIII 1922 r. 102
60. 1922, *listopad — grudzień, Poznań* — Odezwa Związku Obrony Kresów Zachodnich do rodaków precyzująca cele Związku i nawołująca do wstępowania w jego szeregi 104
61. 1923, *Warszawa* — Fragmenty książki Stanisława Grabskiego o kierunku polskiej ekspansji narodowej 106
62. 1923, *Warszawa* — Fragmenty odczytów Ireny Kosmowskiej poświęcone Śląskowi Opolskiemu i Cieszyńskiemu 110
63. 1925, *Katowice* — Fragment zakończenia trzeciej części pierwszego tomu pracy Jana Ludygi-Laskowskiego, przywódcy powiatowego i działacza plebiscytowego, poświęconej powstaniom górnośląskim, nawołujący cały naród polski do zwrócenia się na zachód w stronę Śląska Opolskiego, zaprzeczającego na rzecz Niemiec 111
64. 1925, *Kraków* — Fragmenty pracy Bolesława Limanowskiego o Mazowszu pruskim 111
65. 1925, *Lwów* — Fragmenty broszury Jana Rogowskiego poświęcone walce o Bałtyk i Mazurę pruską 113
66. 1925, *Poznań* — Fragmenty opracowania Stanisława Srokowskiego pt. „Z krainy Czarnego Krzyża”, poświęcone Prusom Wschodnim w kontekście stosunków polsko-niemieckich 114
67. 1925, *Warszawa* — Fragment broszury Kazimierza Głogowieckiego charakteryzujący zachodniego sąsiada Polski w kontekście jej bezpieczeństwa 115
68. 1926, *Warszawa* — Fragmenty książki Włodzimierza Wakara o stosunkach polsko-niemieckich i roli w nich kresów zachodnich 116
69. 1927, *grudzień, Katowice* — Fragmenty Odezwy Wojciecha Korfanteo do ludu śląskiego 119
70. 1928, *wrzesień 7, Warszawa* — Fragmenty artykułu Jana Bobrzyńskiego pt. „Na wschód czy na zachód”, dotyczące konieczności opowiedzenia się Polski za Zachodem, opublikowanego w „Dniu Polski” 128
71. 1929, *Lwów* — Uwagi Stanisława Grabskiego o polskiej granicy zachodniej i dostępie do morza 129
72. 1930, *Warszawa* — Przedmowa Ireny Kosmowskiej do książki pt. „Pomorze”, dotycząca znaczenia tego regionu dla rozwoju niepodległości Polski 130
73. 1930, *listopad 3, Wrocław* — Odmowa sądu wrocławskiego w sprawie rejestracji Towarzystwa Szkolnego na Śląsk Dolny z obawy o całość terytorialną państwa niemieckiego 131
74. 1931, *Śląsk Opolski* — Opracowanie anonimowego „Polaka z Opolskiego” pt. „Polskość Śląska Opolskiego i jego obecne losy”, charakteryzujące stan sprawy polskiej na tym terenie po podziale Górnego Śląska 132
75. 1932, *Poznań* — Wnioski końcowe pracy Antoniego Płutyńskiego pt. „Upadek gospodarczy Prus Wschodnich” 136
76. 1932, *Toruń* — Uwagi Bożeny Stelmachowskiej o programie ruchu kaszubskiego 137
77. 1932, *Toruń* — Fragmenty opracowania Wacława Olszewicza poświęcone zależności między rozwojem portów a górnictwem, między rozwojem Pomorza a Górnego Śląska 138
78. 1932, *Toruń* — Fragment pracy Czesława Klarnera poświęcony roli Śląska

- i Pomorza w polskim organizmie państwowym 139
79. 1932, *grudzień 1, Opole* — „Z Bogiem ...”, fragment artykułu programowego „Katolika Trzyrazowego”, pisma grupującego opozycję polską wobec polityki kierownictwa Związku Polaków w Niemczech w ruchu polskim 140
80. 1933, *Wilno* — Fragmenty przedmowy Władysława Studnickiego do wydawnictwa zawierającego sprawozdanie z jego procesu o zniesławienie wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego na tle sporu o metodę rządzenia Śląskiem 141
81. 1933, *grudzień 31, Poznań* — Fragment książki Michała Howorki na temat roli ziem zachodnich i północnych, zwłaszcza Prus Wschodnich w polskim organizmie państwowym oraz spójności polityki zagranicznej i gospodarczej 142
82. 1934, *Warszawa* — Fragmenty książki Jędrzeja Giertycha dotyczące bilansu pracy Związku Polaków w Niemczech i przyczyn braku ogólniejszego planu tej pracy oraz konieczności pomocy z kraju dla ludności polskiej w Prusach Wschodnich 144
83. 1934, *Warszawa* — Uwagi Jędrzeja Giertycha na temat Prus Wschodnich jako zagadnienia polityki międzynarodowej 147
84. 1934, *styczeń 23, Katowice* — Fragmenty odczytu Henryka Strasburgera, wiceministra spraw zagranicznych, b. Komisarza Generalnego RP w Gdańsku, wygłoszonego w auli Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, poświęcone filarom polskiej niezależności 149
85. 1934, *grudzień 4, Opole* — Fragmenty raportu konsula polskiego w Opolu Bohdana Samborskiego do ministra spraw zagranicznych RP o pomocy Polaków województwa śląskiego dla organizacji polskich Śląska Opolskiego 149
86. 1935, *Warszawa* — Władysław Studnicki o stosunkach polsko-niemieckich i roli w nich ziem zachodnich Polski 150
87. 1935, *kwiecień 17, Warszawa* — Fragment zapisek Jana Szembeka, podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP, dotyczący konferencji u Mariana Kościałkowskiego-Zyndrama, ministra spraw wewnętrznych, w sprawie wypracowania stanowiska wobec aktywności politycznej mniejszości niemieckiej w Polsce 151
88. 1935, *kwiecień 24, Warszawa* — Fragment zapisek Jana Szembeka dotyczący rozmowy z Hansem Adolfem von Moltke, ambasadorem niemieckim w Polsce, na temat planowanej na dzień 3 V 1935 r. manifestacji powstańców śląskich w Warszawie 153
89. 1935, *lipiec 28, Cieszyn* — Rezolucja i depesze manifestantów w Cieszynie z okazji 15 rocznicy podziału Śląska Cieszyńskiego adresowane do prezydenta RP Ignacego Mościckiego, Generalnego Inspektora Armii gen. Edwarda Rydza-Śmigłego i ministra spraw zagranicznych RP Józefa Becka 154
90. 1935, *wrzesień 22, Cieszyn* — Rezolucja i depesza manifestantów w Cieszynie w rocznicę tragicznej śmierci lotników Żwirki i Wigury, adresowana do Generalnego Inspektora Armii gen. Edwarda Rydza-Śmigłego 155
91. 1936, *kwiecień 15, Opole* — „Czego chcemy”, program „Słowa Śląskiego” — organu Związku Polaków na Śląsku, opozycyjnego wobec Związku Polaków w Niemczech 156
92. 1937, *Częstochowa* — Fragment pism Romana Dmowskiego poświęcony pojęciu terytorialnemu państwa polskiego 156
93. 1937, *Katowice* — Fragment końcowy reportażu Stanisława Wasylewskiego poświęcony znaczeniu wyrazu „Opole” 159

94. 1937, Katowice — Fragmenty pracy Stanisława Sopockiego, dotyczące znaczenia i roli kresów zachodnich dla bezpieczeństwa państwa polskiego. 159
95. 1937, Warszawa — Fragment wstępu do książki-reportażu Melchiora Wańkowicza poświęcony Prusom Wschodnim. 161
96. 1937, Warszawa — Fragmenty wstępu do pracy Henryka Strasburgera o Gdańsku. 162
97. 1937, kwiecień, Opole — Wiersz Edmunda Osmańczyka pt. „W Opolu” 16
98. 1938, Poznań — Fragmenty artykułu Zygmunta Wojciechowskiego pt. „Między Niemcami a Rosją”, poświęconego znaczeniu ziem pogranicza polsko-niemieckiego dla Polski i roli mniejszości niemieckiej w Polsce. 164
99. 1938, Warszawa — Fragmenty książki Artura Górskiego poświęcone roli i znaczeniu ziem zachodnich dla Polski. 165
100. 1938, październik 2, Jabłonków — Zakończenie przemówienia Józefa Becka, ministra spraw zagranicznych RP, do ludności śląskiej z okazji przyłączenia Zaolzia. 167
101. 1939, Lwów — Fragmenty książki Zofii Kossak o aktualnej sytuacji na Śląsku Zaolziańskim i na Śląsku Opolskim. 168
102. 1939, Poznań — Fragment reportażu Józefa Kisielewskiego z podróży na trasie Hamburg-Szczecin-Gdańsk, dotyczącego cofania się Słowiańszczyzny nadbałtyckiej na przestrzeni dziejów. 169
103. 1939, Poznań — Uwagi Zygmunta Wojciechowskiego na temat roli ziem zachodnich w polskim organizmie państwowym. 170
104. 1939, styczeń 23, Katowice — Przemówienie posła Karola Gajdzika w Sejmie Śląskim w obronie Polaków Śląska Opolskiego z powodu antypolskiej polityki tamtejszych władz hitlerowskich wraz z rezolucją Sejmu. 173
105. 1939, kwiecień 30, Warszawa — Fragmenty przemówienia Kazimierza Kowalskiego, prezesa Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego, wygłoszonego podczas zjazdu działaczy politycznych Stronnictwa w Warszawie i dotyczącego kruchości podstaw traktatu wersalskiego i polskich celów wojny. 174
106. 1939, maj, Nałęczów — Fragmenty broszury Zdzisława Harlendera poświęcone dynamizmowi politycznemu Polaków na ziemiach zachodnich i nadbałtyckich. 178
107. 1939, lipiec 11, Warszawa — Tajne pismo Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP do Ambasady w Berlinie w sprawie pomocy finansowej dla Związku Polaków w Niemczech z powodu wysiedleń tamtejszych Polaków. 181
108. 1939, lipiec 26, Olsztyn — Tajny raport Bohdana Jałowieckiego, konsula polskiego w Olsztynie, do Ambasady RP w Berlinie w sprawie wysiedleń Polaków z Warmii. 181
109. [1939, sierpień 31, Ciechowice k. Raciborza] — Fragmenty wspomnień Adolfa Warzoka, członka polskiej mniejszości narodowej w Niemczech, o sytuacji Polaków na Śląsku Opolskim i zagrożeniu Polski w ostatnich dniach pokoju. 182

